

ดุซงฎึนัพนัรการประพันธ์เพลง: จากหานเจียงสู่เจ้าพระยาสำหรับวงออร์เคสตรา

Doctoral Music Composition: From Hanjiang to Chaopraya for Orchestra

ณัฐวุฒิ นราวุฒิชัย*¹ ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร²

Nattawut Narawutthichai*¹ Narongrit Dhamabutra²

บทคัดย่อ

ดุซงฎึนัพนัรการประพันธ์เพลง จากหานเจียงสู่เจ้าพระยา สำหรับวงออร์เคสตรา เป็นบทประพันธ์เพลงคลาสสิกร่วมสมัยในลักษณะดนตรีพรรณนา ที่กล่าวถึงเรื่องราวของชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพจากแผ่นดินจีนเข้ามาตั้งรกรากในแผ่นดินไทย ผู้ประพันธ์ได้ใช้วิธีผสมผสานเอกลักษณ์ของสำเนียงดนตรีตะวันออกเข้ากับหลักการประพันธ์เพลงแบบซิมโฟนีออร์เคสตราแบบตะวันตก โดยใช้สำเนียงทางดนตรีของ 2 ชาติ ได้แก่ ดนตรีจีนแต้จิ๋วและดนตรีไทยเดิมเพื่อเป็นวัตถุดิบในการประพันธ์ ผู้ประพันธ์ได้ศึกษาวรรณกรรมดนตรีจีนแต้จิ๋วในรูปแบบบทเพลงวงเครื่องสายจีนและอุปรากรจีน และวรรณกรรมดนตรีคลาสสิกประเภทดนตรีพรรณนาในยุคโรแมนติกและดนตรีคลาสสิกสมัยใหม่ที่ประพันธ์โดยศิลปินชาวเอเชียที่มีแนวทางเดียวกัน นั่นคือการผสมผสานความเป็นดนตรีกระแสชาตินิยมให้เข้ากับรูปแบบของดนตรีออร์เคสตรา โดยได้นำอุปรากรจีนเรื่อง เจาจวินหยวน เป็นหลักในการประพันธ์และใช้ทำนองเปิดของเพลงไทยเดิม จีนเก็บบุปผา มาผสมผสานในงานชิ้นนี้ในรูปแบบเทคนิคการประพันธ์เพลงสมัยใหม่สำหรับออร์เคสตรา

คำสำคัญ: ดนตรีคลาสสิก / การประพันธ์เพลง / ซิมโฟนีออร์เคสตรา

* Corresponding author, email: redwinenara@gmail.com

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Doctoral of Fine and Applied Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

² อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² Advisor, Prof., Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

Abstract

Doctoral music composition: *From Hanjiang to Chaopraya* is a contemporary programmatic composition for orchestra telling a story of the Chinese who emigrated from China and settled in Thailand. The composer combined the characteristics of Eastern music idioms and Western music orchestration, employing musical languages of two nations, Teochew Chinese music and Thai traditional music, as the main compositional material. The composer studied Teochew music literature, focusing on music for Chinese string ensembles and Chinese operas, as well as classical music repertoire, specifically Romantic program music and modern classical compositions by Asian composers who adopted similar principles. This composition is based on themes from the Chinese opera *Chao Jauin Yuan* and Thai traditional song *Chin Keb Buppa*, which are then integrated with modern compositional techniques for orchestra.

Keywords: Classical Music / Music Composition / Symphony Orchestra

ความเป็นมาและความสำคัญของงานสร้างสรรค์

“ประชาคมโลกมักจะแบ่งอารยธรรมของมนุษย์ออกเป็นสองส่วนคือ อารยธรรมตะวันตกและอารยธรรมตะวันออก แต่ในช่วงปลายศตวรรษที่ยี่สิบ ด้วยระบบการสื่อสารและโทรคมนาคมที่ไร้ซึ่งพรมแดน ดูเหมือนว่าทัศนคติเหล่านี้เริ่มหมดไป โลกรวมกันเป็นหนึ่งเดียว มีการผสมผสานกันระหว่างโลกตะวันตกและโลกตะวันออก”³ จากแนวคิดดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการสร้างบทประพันธ์เพลงที่ผสมผสานสำเนียงของชนชาติชาวเอเชียกับหลักการประพันธ์เพลงแบบดนตรีคลาสสิกเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์

ตั้งแต่อดีตชาวจีนโพ้นทะเลได้อพยพถิ่นฐานไปยังประเทศต่างๆ ชาวแต่จิ๋วแห่งมณฑลกว่างตุงซึ่งเป็นชาวจีนทางใต้ได้อพยพไปยังหลายประเทศ หนึ่งในนั้นคือ “สยาม” หรือประเทศไทย

³ ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, *การประพันธ์เพลงร่วมสมัย* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), 194.

ในปัจจุบัน หลังจากตั้งรกรากเป็นเวลานาน ได้ก่อกำเนิดลูกหลานที่เรียกกันว่าชาวไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีจำนวนมากในปัจจุบัน บรรพบุรุษของผู้วิจัยก็เป็นหนึ่งในชาวแต้จิ๋วที่อพยพมาตั้งรกรากอยู่ที่ภาคกลางของไทยตั้งแต่รุ่นทวด ด้วยความที่รำลึกถึงบรรพชนและความสำนึกในบุญคุณของแผ่นดินไทย ซึ่งเป็นแผ่นดินบ้านเกิด ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจ มุ่งหวังที่จะประพันธ์บทเพลงที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมแผ่นดินทั้งสองเข้ารวมเป็นเนื้อเดียวกัน ก่อให้เกิดที่มาของงานสร้างสรรค์ บทประพันธ์เพลงดุจนิพนธ์: จากทานเจียงสู่เจ้าพระยา ชื่อบทประพันธ์อิงจากชื่อแม่น้ำของทั้งสองประเทศ “ทานเจียง” เป็นแม่น้ำในจังหวัดแต้จิ๋ว ส่วน “เจ้าพระยา” เป็นแม่น้ำที่ตัดผ่านภาคกลางของสยาม เนื้อหาของบทเพลงเป็นการเล่าเรื่องราวการเดินทางย้ายถิ่นจากจังหวัดแต้จิ๋วเข้าสู่ประเทศไทยผ่านเส้นทางน้ำ บทเพลงเป็นรูปแบบดนตรีพรรณนา (Program music)

วัตถุประสงค์ของงานสร้างสรรค์

1. เพื่อสร้างบทประพันธ์ชิ้นใหม่ของตนที่เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของผู้วิจัย
2. เพื่อเผยแพร่แนวทางการประพันธ์เพลงร่วมสมัยในรูปแบบใหม่
3. เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในรูปแบบสากล

ขอบเขตของการสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ฟังและศึกษาดนตรีพื้นบ้านจีนแต้จิ๋วและอุปรากรจีนแต้จิ๋วที่เป็นบทเพลงที่มีชื่อเสียง และได้เลือกใช้วัสดุดิบจากบทเพลง *เจ้าจวินหยวน เสี้ยวเก้งหง* และ *ฮันยาซีเซว* มาใช้สร้างสรรค์ผลงานด้วยรูปแบบการประพันธ์เพลงร่วมสมัยคลาสสิกสำหรับวงออร์เคสตรา ตามแบบแผนดนตรีตะวันตกที่ได้ศึกษา ในการสร้างสรรค่นั้น ผู้วิจัยต้องการประพันธ์เพลงประเภทซิมโฟนีที่ใช้วงออร์เคสตราขนาดเล็กในการบรรเลง บทเพลงมีความยาวประมาณ 30 นาที แบ่งออกเป็น 3 ท่อน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานสร้างสรรค์นี้

1. ได้สร้างผลงานชิ้นเอกที่มีเอกลักษณ์ของผู้วิจัย
2. สามารถสร้างความรู้และแนวทางใหม่ในการประพันธ์เพลงร่วมสมัย
3. สามารถนำไปต่อยอดและสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีได้ในอนาคต

แนวคิดและจุดเด่นของงาน

บทประพันธ์เพลงดุซงึนพันธ์: จาก *หวนเจียงสู่เจ้าพระยา* สำหรับวงออร์เคสตรา ได้รับแรงบันดาลใจจากความรักในเชื้อชาติที่ผู้วิจัยได้ซึมซับมาตั้งแต่วัยเยาว์ จากทั้งเรื่องเล่าที่ครอบครัวถ่ายทอดให้ฟัง ประเพณีของคนในครอบครัวที่ทำประจำในงานเทศกาลต่างๆ อีกทั้งประวัติศาสตร์ในตำราและพงศาวดารที่เกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายจีนโดยเฉพาะชาวแต้จิ๋วซึ่งผู้วิจัยได้หาอ่านและศึกษาเพิ่มเติมเรื่อยมา เป็นสิ่งที่สร้างความภูมิใจและประทับใจ นำมาสู่การจัดทำบทประพันธ์เพลงขึ้นเอกนี้ บทประพันธ์เพลงขึ้นนี้ได้บรรยายภาพชาวจีนแต้จิ๋วที่อาศัยเส้นทางน้ำเดินอพยพเข้ามาตั้งรกรากในแผ่นดินไทยในสมัยก่อน

จุดเด่นของงานประพันธ์นี้คือการผสมผสานสำเนียงดนตรีจาก 3 ชาติ นั่นคือ ดนตรีตะวันตก ดนตรีแต้จิ๋วและดนตรีไทยเดิม ถ้าเทียบกับงานประพันธ์เพลงของนักประพันธ์กระแสชาตินิยมหลายคน จะพบว่าสิ่งที่มักจะถูกนำมาเป็นหลักในการคิดคือการนำอัตลักษณ์ของสำเนียงดนตรีในชาติมาใช้ในการประพันธ์เพลงคลาสสิก เช่น โซแปงที่นำสำเนียงดนตรีชาวโปแลนด์มาใช้ประพันธ์เพลงเปียโนคลาสสิก ดโวซาคที่นำสำเนียงดนตรีโบฮีเมียมาใช้กับเพลงคลาสสิก นักประพันธ์กลุ่มเดอะไฟฟ์ (The Five) แห่งรัสเซียที่ต้องการนำสำเนียงเพลงพื้นบ้านของชาวรัสเซียมาใช้ในงานดนตรีโดยเฉพาะงานออร์เคสตรา รวมทั้งนักประพันธ์ชาวเอเชียอย่าง ถานตุน ฉินอี ฉวนกู่หรือ บรูซ แกสตันก็ล้วนนำสำเนียงดนตรีในประเทศของตนมาใช้ในงานที่เป็นรูปแบบสากล นักประพันธ์ที่ยกตัวอย่างเหล่านี้มักจะเลือกนำสำเนียงของชาติใดชาติหนึ่งที่ผูกพันกับตนเองมาที่สุดมา 1 ชาติเพื่อใช้ผสมกับหลักการดนตรีคลาสสิก แต่สิ่งที่งานสร้างสรรค์นี้ได้เผยแพร่แนวทางที่ต่างออกไปคือการผสมผสานกันถึง 3 วัฒนธรรมดนตรีในบทเพลงเดียวกัน ซึ่งในแต่ละชาติที่หยิบยกมานั้นถือว่ามิวัฒนธรรมความเป็นมาที่อยู่ใกล้กัน คนละฝากทวีปกัน กล่าวคือ วัฒนธรรมจีนอยู่ในทวีปเอเชียตอนบน วัฒนธรรมไทยที่อยู่ในทวีปเอเชียตอนล่าง และดนตรีคลาสสิกซึ่งเป็นวัฒนธรรมยุโรป สาเหตุที่แรงบันดาลใจของผู้วิจัยนั้นต่างออกไปเช่นนี้มาจากการที่ได้ซึมซับกับวัฒนธรรมทั้งสองเชื้อชาติมาอย่างยาวนาน นั่นคือ วัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีนทางฝั่งบิดาและวัฒนธรรมไทยอันเป็นแผ่นดินบ้านเกิดจากทางมารดา นั่นทำให้แนวคิดในการผสมผสานกระแสชาตินิยมของผู้วิจัยนั้นแตกต่างจากนักประพันธ์อื่น

ด้วยการใช้หลักการเรียบเรียงวงออร์เคสตราและหลักทฤษฎีดนตรีคลาสสิกมาเป็นหลักการพื้นฐานในการประพันธ์ เพื่อให้มีความเป็นสากล ทันสมัย ทำให้ผู้ฟังไม่ว่าจะเป็นคนชาติใดก็สามารถฟังแล้วเข้าใจ คนที่ไม่เคยฟังดนตรีพื้นบ้านจีนแต้จิ๋วก็สามารถเข้าใจและซึมซับบทเพลงได้ คนที่อยู่ในวัฒนธรรมพื้นบ้านก็สามารถติดตามเรื่องราวได้เช่นกัน

วัตถุดิบทางดนตรีที่นำมาใช้ในบทประพันธ์

ดนตรีจีนแต้จิ๋ว

ดนตรีประเภทวงเครื่องสายแต้จิ๋ว (Teochew string music หรือ Chaozhou xianshi) เป็นหนึ่งในประเภทวงเชมเบอร์ของจีนที่แม้ว่าโดยปกติจะใช้เฉพาะเครื่องสาย แต่บางครั้งก็ยังมีเครื่องเป่ากับเครื่องกระทบผสมอยู่บ้าง ถูกพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกว่างตงและบางพื้นที่ในมณฑลฝูเจี้ยน ดนตรีจีนแต้จิ๋วพัฒนามาจากดนตรีหลายประเภท เช่น เพลงสมัยนิยมในขณะนั้น บทร้องเดี่ยวในอุปรากรจีน ทำนองดนตรีจีนโบราณ และทำนองบทสวดมนต์

ดนตรีเครื่องสายแบ่งได้เป็น 2 แบบ ได้แก่ 1. หลูเจียเยว่ (Rujia yue) คือดนตรีแห่งสำนักขงจื้อที่เล่นด้วยประเภทเครื่องดนตรีที่อิสระหรือเพื่อประกอบพิธีกรรม มีจุดประสงค์เพื่อแสดงถึงภูมิปัญญาและสถานะทางสังคม 2. เฝิงต้งเยว่ (Pengding yue) โดยพื้นฐานคือดนตรีประกอบโรงละคร แม้ว่าแท้จริงแล้วถูกนำไปเล่นอย่างอิสระในหลายโอกาสก็ตาม มีลีลาเรียบง่ายและสุขุม เครื่องดนตรีจะประกอบด้วยเครื่องสายประเภทที่มี 2 สายชนิดต่างๆ ในตระกูลซอจีน หลายครั้งประกอบด้วยเครื่องสายประเภทดีด เช่น ฝีผาและชานเซียนที่สามารถให้เสียงเบสได้ รวมถึงเครื่องดีดประเภทตั้งโต๊ะ เช่น กู่เจิ้งและหยางฉิน รวมทั้งมีการใช้เครื่องกระทบ (Percussion) ร่วมด้วย เช่น กรับจีน เหมฟิลบล็อก (Temple block) และกลอง เป็นต้น⁴

ดนตรีจีนแต้จิ๋วนั้นมีระบบเสียงหรือโหมด (Mode) เป็นของตนเองที่เรียกว่า “เตี่ยว” (Diao) อันเป็นอัตลักษณ์ของบทเพลง มีความคล้ายคลึงกับบันไดเสียงเพนทาโทนิค (Pentatonic scale) ของตะวันตก และคล้ายกับระบบดนตรี “รากะ” (Raga) ของอินเดีย แท้จริงแล้วดนตรีจีนนั้นจะใช้โน้ตครบทั้ง 7 เสียง ไม่ใช่ 5 เสียงแบบที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่โน้ตอีก 2 ตัวนั้นจะเล่นน้อยครั้งและออกมาในเชิงโน้ตประดับ (Ornament)⁵

ชาวแต้จิ๋วนั้นเหมือนกับชาวจีนในพื้นที่อื่นที่นิยมฟังดนตรีและดูอุปรากรจีนตามภัตตาคารหรือบนเวทีในงานรื่นเริงตามเทศกาลต่างๆ มีบทเพลงที่นิยมของตัวเอง และมีอุปรากรจีนที่ร้องในภาษาถิ่นของแต้จิ๋วเองอันเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างจากอุปรากรจีนในเมืองหลวง ผู้วิจัยได้หาข้อมูลพบว่า มี

⁴ Sizhu yue Anon, “musique poétique à cordes de Chaozhou,” accessed July 12, 2005, <http://french.china.org.cn/french/183255.htm>

⁵ Mercedes M. Dujunco, “The Birth of a New Mode? Modal Entities in the Chaozhou Xianshi String Ensemble Music Tradition of Guangdong, South China,” accessed August 21, 2003, <https://www.umbc.edu/eol/8/dujunco/dujunco1.html>

บทเพลงเอกของดนตรีเครื่องสายแต่จ้าวที่น่าสนใจและสามารถนำแนวคิดบางอย่างมาใช้เป็นวัตถุดิบทางดนตรีในบทประพันธ์เพลงนี้ได้ ได้แก่

บทเพลง เจาจวินหยวน (Zhaojun Yuan)

เป็นบทเพลงที่มาจากอุปรากรจีนของแต่จ้าว เนื้อเรื่องกล่าวถึงเรื่องราวความเศร้าโศกของ “หวังเจาจวิน” หนึ่งในสี่หญิงงามแห่งประวัติศาสตร์จีน ได้รับฉายานามว่า “ปักซีตกนภา” ซึ่งหมายถึงความงามที่ทำให้แม้แต่ผู้มองก็ยังต้องร่วงหล่นจากท้องฟ้า หวังเจาจวินเดิมเป็นนางกำนัลในวังหลวงที่ฮ่องเต้ราชวงศ์ฮั่นส่งไปให้แก่ข่านของเผ่าซ่งหนูเพื่อกระชับสัมพันธ์และยุติความขัดแย้ง เจาจวินหยวนสามารถทำให้อาณาจักรทั้งสองสงบศึกกันและมีสันติภาพเป็นเวลาร่วม 100 ปี เรื่องราวของเธอได้ถูกแต่งเติมขึ้นมาและถูกเล่าขานในลักษณะของวีรสตรีที่น่าสงสาร⁶ ผู้วิจัยได้ฟังบทเพลงเอกในอุปรากรชุดนี้และถอดออกมาเป็นตัวโน้ตสากล

การนำเสนอวัตถุจากบทเพลงจีนแต่จ้านั้นจะมีอยู่หลายจุดในบทเพลง ยกตัวอย่างเช่น ตอนเกริ่นนำที่สอง ทำนองหลักที่เล่นในแนวเซโกลและดับเบิลเบสจะดัดแปลงมาจากทำนองในอุปรากรจีนเรื่อง *เจาจวินหยวน* ผู้อ่านสามารถเปรียบเทียบได้ตามภาพตัวอย่างที่ 1 และ 2

ตัวอย่างที่ 1 การบันทึกโน้ตจากทำนองอุปรากรจีนเรื่อง *เจาจวินหยวน*

ตัวอย่างที่ 2 ทำนองในช่วงเกริ่นนำที่สอง ห้องที่ 21-25

⁶ นิติสารศิลปวัฒนธรรม บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน), “หวังเจาจวิน นางกำนัลสวย-ฉลาด,” เข้าถึงเมื่อ 25 สิงหาคม 2563, https://www.silpa-mag.com/history/article_24202

บทเพลง ฮันยาซีเซว (Hanya Xishui)

ชื่อเพลงแปลว่านกแจ๊คดอร์เล่นน้ำ ผู้วิจัยยกตัวอย่างเพลงนี้เป็นกรณีศึกษาเพราะมีการใช้โน้ตทั้ง 7 เสียงในกุญแจเสียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าดนตรีจีนไม่ได้มีเพียง 5 โน้ตตามบันไดเสียงเพนทาโทนิค (ตัวอย่างที่ 3)

ตัวอย่างที่ 3 การบันทึกโน้ตจาก ฮันยาซีเซว

แม้ว่าผู้วิจัยไม่ได้นำทำนองของเพลงนี้มาใช้ในการงานประพันธ์ แต่ก็ได้นำแนวคิดเรื่องบันไดเสียงดังกล่าวมาใช้ในการประดับประดาทำนองและเสียงประสานภายในเพลง เช่น การใช้โน้ตครบ 7 ตัว แต่จัดกลุ่มให้แบ่งออกเป็นวลี วลีหนึ่งประกอบด้วยโน้ต 5 ตัว ฟังคล้ายบันไดเสียงเพนทาโทนิคในโหมดหลายโหมดติดต่อกัน (ตัวอย่างที่ 4)

ตัวอย่างที่ 4 บทประพันธ์ จากหวนเจียงสู่เจ้าพระยา ห้องที่ 32-33

บทเพลง หวงลี่ซือ (Huánglí cí)

ชื่อเพลงแปลว่านกขมิ้นร้อง ผู้วิจัยได้นำโมทีฟที่เป็นลีลาจังหวะ (Rhythm) ของทำนองจากบทเพลงนี้ (ตัวอย่างที่ 5) มาแทรกในบางช่วงของการเรียบเรียงวงออร์เคสตรา เช่น ในท่อนที่หนึ่ง ห้องที่ 41 (ตัวอย่างที่ 6) และในท่อนที่สาม ห้องที่ 399 (ตัวอย่างที่ 7)

ตัวอย่างที่ 5 การบันทึกโน้ตใน หวงลีซื่อ

ตัวอย่างที่ 6 บทประพันธ์ จากหอนเจียงสู่เจ้าพระยา ห้องที่ 41

41

Fl. *p* 5

Ob. *p* 5

Cl. *p* 5

Bsn. *p* 5

ตัวอย่างที่ 7 บทประพันธ์ จากหอนเจียงสู่เจ้าพระยา ห้องที่ 399-403

poco rit.

399

Fl.

Ob.

Cl.

Bsn.

บทเพลง เยว๋เอ๋อเกา (Yue'er Gao)

ชื่อเพลงหมายถึงพระจันทร์ เป็นบทเพลงบรรเลงที่มีชื่อเสียงของจีนทางตอนใต้ มักถูกบรรเลงโดยเครื่องดีดของจีน เช่น กู่เจิ้ง และผีผา โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงช้าในตอนแรกและช่วงเร็วในตอนท้าย ผู้วิจัยได้ถอดทำนองบางช่วงของเพลงที่มีความน่าสนใจมาเป็นโน้ตสากล (ตัวอย่างที่ 8)

ตัวอย่างที่ 8 การบันทึกโน้ตจาก เยว๋เอ๋อเกา

ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากทำนองในทางเพลงของเพลงนี้ ซึ่งมีความสนุกสนาน จังหวะกระชับและน่าสนใจ จึงได้เกิดแรงบันดาลใจในการคิดทำนองในท่อนที่สองซึ่งมีจังหวะเร็ว โดยปรับเปลี่ยนให้มีความเป็นทำนองดนตรีสมัยใหม่มากขึ้น ลีลาดังกล่าวถูกขยายออกไปอีกหลายจุดในท่อนที่สอง (ตัวอย่างที่ 9)

ตัวอย่างที่ 9 บทประพันธ์ จากห่านเจียงสู่เจ้าพระยา ห้องที่ 316-319

ดนตรีไทยเดิม

บทเพลงไทยเดิม จินเก็บบุปผา

เป็นเพลงไทยสำเนียงจีน ไม่ทราบผู้แต่ง ตามประวัติกล่าวว่าเป็นเพลงที่แต่งขึ้นสำหรับใช้บรรเลงอ่ำลาในการเล่นสักวาในครั้งโบราณ บทร้องเป็นของเก่าซึ่งใช้ในการขับร้องอ่ำลาในการเล่นสักวาเช่นเดียวกัน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิจก็ได้ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้ขึ้นเป็นเพลงเถา แต่ไม่สู้จะแพร่หลายนัก และยังมีอีกทางหนึ่งซึ่งครูจำเนียรศรีไทยพันธุ์ได้เป็นผู้แต่งไว้เป็นเถาอีกทางหนึ่ง ซึ่งก็ไม่แพร่หลายเช่นเดียวกัน⁷

ผู้วิจัยได้นำทำนองบางส่วนจากเพลงไทยเดิม จินเก็บบุปผา มาใช้เป็นวัตถุดิบในบทประพันธ์เพลงที่บรรเลงกับวงออร์เคสตรา (ตัวอย่างที่ 10) โดยเรียบเรียงด้วยเทคนิคร่วมสมัยที่มีใช้แค่การนำคอร์ดมารับกับทำนองไทยอย่างตรงไปตรงมาเหมือนดนตรีสมัยนิยมทั่วไป แต่เป็นการนำวัตถุดิบเพียงบางส่วนจากบทเพลงมาใช้กับหลักการประพันธ์ที่วางแผนเป็นอย่างดีด้วยแนวคิดที่ซับซ้อน (ตัวอย่างที่ 11)

ตัวอย่างที่ 10 วัตถุดิบจากทำนองบางส่วนของบทเพลงไทยเดิม จินเก็บบุปผา

⁷ พูนพิศ อมาตยกุล, “รายการสังคีตภิรมย์ ตอนที่ 10,” เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2562.

https://sirindhornmusiclibrary.li.mahidol.ac.th/thai_music/sangkeetpirom10/

ตัวอย่างที่ 11 การใช้วัตถุดิบจากเพลง จีนเก็บบุปผา ในบทประพันธ์เพลง จากทานเจียงสู่เจ้าพระยา

171

Bsn. *p*

Vln. I

Vln. II *p* 6 *f* 5

Vla. *mp* *fp* 6 *mf* *p*

Vc. *fp* *fp*

แนวคิดและสิ่งที่น่าสนใจภายในบทเพลง

ตอนที่หนึ่ง “สายน้ำและชีวิต”

ท่อนแรกชื่อ สายน้ำและชีวิต บรรยายเรื่องราวของชาวจีนโพ้นทะเลในสมัยก่อนซึ่งเคยอาศัยอยู่ในแผ่นดินจีนและค่อยๆ ล่องเรือสำเภามาตามทะเลเพื่อมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จุดเด่นของงานประพันธ์ชุดนี้คือการใช้สำเนียงของดนตรีชนชาติมาใช้ในหลักการประพันธ์ซิมโฟนีออร์เคสตรา จึงได้มีการผสมที่จะนำสำเนียงดนตรีจีนโบราณมาใช้ในจุดต่างๆ ของบทเพลง ยกตัวอย่าง ในตอนที่ 69 การเดี่ยวของฟลูตในช่วงนี้ ได้แรงบันดาลใจมาจากสำเนียงของขลุ่ยจีนในทำนองเพลงจีนโบราณ (ตัวอย่างที่ 12)

ตัวอย่างที่ 12 การบรรเลงเดี่ยวของฟลูตที่มาจากสำเนียงของขลุ่ยจีน

69 $\text{♩} = 52$

Fl. *mp* *f* *p* *mp* *p* 7 *mp*

จุดเด่นและเอกลักษณ์อีกอย่างในงานนี้คือการพยายามที่จะจัดวางโน้ตให้มีการเคลื่อนทำนองแบบบันไดเสียงเพนทาโทนิค ซึ่งเป็นบันไดเสียงที่ให้สำเนียงแบบตะวันออก แต่อำศัยการเปลี่ยนกลุ่มโน้ต 5 ตัวในแต่ละวลีให้มีโน้ตเริ่มต้นคนละระดับเสียงกัน เพื่อที่จะไม่ให้ผู้ฟังรู้สึกว่

ทำนองยึดโยงกับกฎแจเสียงใดกฎแจเสียงหนึ่ง แต่จะสัมผัสได้ถึงสำเนียงของวลีโน้ต 5 ตัวเมื่อเล่นโดยภาพรวม ซึ่งเทคนิคดังกล่าวจะทำให้เสียงที่ได้มีต่างกับการเล่นบันไดเสียงเพนทาโทนิคบนดนตรี โทนอนแบบธรรมดา จากภาพตัวอย่างที่ 18 จะพบว่ากลุ่มโน้ตทั้ง 3 กลุ่มในวงกลมสีแดงแต่ละวงจะให้ความรู้สึกถึงบันไดเสียง เพนทาโทนิคในโหมดต่างๆ ที่ไม่ซ้ำกัน (ตัวอย่างที่ 13)

ตัวอย่างที่ 13 การจัดวางโน้ตโดยอาศัยระยะแบบบันไดเสียงเพนทาโทนิค ห้องที่ 151-154

ตอนที่สอง “จีนล่อง”

ตอนนี้เป็นการบรรยายถึงการเดินทางย้ายถิ่นของชาวจีนแต่จิวที่ข้ามน้ำข้ามทะเลมายังแผ่นดินสยาม การเดินทางในสมัยก่อนนั้นอาศัยช่องทางเดินเรือทางทะเล ช่วงนี้จะพบโน้ตโครมาติกจำนวนมากเพื่อสื่อถึงภาพคลื่นทะเลที่แปรปรวน ไม่แน่นอน การใช้น้ตเกือบครบทั้ง 12 เสียง จะทำให้ความชัดเจนในกฎแจเสียงนั้นละลายและเลือนลาง เปรียบได้ดั่งกับคลื่นลม ฟ้าฝนท่ามกลางมหาสมุทรที่แปรปรวน ไม่มีความแน่นอนและยากที่จะคาดเดา ถ้าฟังอย่างผิวเผินจะรู้สึกว่าคุณดนตรีในช่วงนี้คล้ายกับดนตรีเอโทนัล แต่แท้จริงแล้ว ถ้าพิจารณาจากภาพใหญ่จะพบว่าดนตรีนั้นวางอยู่บนพื้นฐานโทนิคกับ โดมิแนนท์ กล่าวคือ ตลอดทั้งช่วงที่สองนั้นมีศูนย์กลางเสียงคือโน้ต E และทั้งหมดทั้งมวลในเนื้อหาดนตรีของช่วงนี้นั้น เป็นการประดับประดาและขยายโน้ต E (ตัวอย่างที่ 14)

ตัวอย่างที่ 14 ทำนองหลักจากห้องที่ 308-311

ตอนที่สาม “ถิ่น”

ตอนที่สามนี้มีชื่อว่า “ถิ่น” บรรยายถึงภาพย่านคนจีนในประเทศไทยอันเต็มไปด้วยชาวไทยและชาวจีนอาศัยอยู่ร่วมกัน ผสมผสานวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แนวคิดของตอนนี้เป็นการนำเอาบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างทำนองหลักกับฉากประกอบจากวงออร์เคสตราของตอนที่หนึ่งมาสลับตำแหน่งกันในภาพใหญ่ กล่าวคือ ในตอนที่หนึ่งจะได้ยินทำนองสำเนียงจีนที่ถูกนำเสนอมาก่อนแล้ว

ค่อยตามด้วยทำนอง *จีนเก็บบุปผา* ในช่วงหลัง โดยมีฉากประกอบจากวงออร์เคสตราในลีลาต่างๆ เพื่อรองรับทำนอง แต่ท่อนที่สามนี้ ดนตรีได้บรรเลงทำนอง *จีนเก็บบุปผา* ขึ้นมาก่อน หลังจากนั้นจึงเล่นทำนองสำเนียงจีนในช่วงหลัง แต่ให้ฉากประกอบจากวงออร์เคสตรานั้นเรียงกันเหมือนเดิม ผลที่ได้คือ ทำนอง *จีนเก็บบุปผา* นั้นถูกรองรับด้วยลีลาการเรียบเรียงวงออร์เคสตราที่เคยใช้ประกอบทำนองแต่จั่วในท่อนที่หนึ่ง และทำนองจีนแต่จั่วถูกรองรับด้วยลีลาการเรียบเรียงวงออร์เคสตราที่เคยใช้ประกอบทำนอง *จีนเก็บบุปผา* ในท่อนที่หนึ่งแทนโดยให้ความหมายของการสลับกันเช่นนี้นั้นหมายถึงการเปลี่ยนถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวแต่จั่ว

บทสรุปและการเผยแพร่

บทประพันธ์เพลง *จากหวนเจียงสู่เจ้าพระยา* สำหรับวงออร์เคสตรา ได้รับแรงบันดาลใจจากความรักในเชื้อชาติที่ผู้วิจัยได้ซึมซับมาตั้งแต่วัยเยาว์ นำมาสู่การจัดทำบทประพันธ์เพลงขึ้นเอกนี้ จุดเด่นของงานประพันธ์นี้คือการผสมผสานสำเนียงดนตรีจาก 3 ชาติ นั่นคือ ดนตรีตะวันตก ดนตรีแต่จั่วและดนตรีไทยเดิมที่ได้จากการค้นคว้าศึกษาทั้งในแง่วัฒนธรรมขนานและในแง่ของดนตรี จนสามารถสร้างอัตลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้สำเร็จและนำมาใช้กับผลงานชุดนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียบเรียงวงออร์เคสตราและการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นเข้ากับดนตรีคลาสสิกร่วมสมัย

บทประพันธ์เพลงชุดนี้ได้เผยแพร่ในลักษณะคลิปวิดีโอผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียในเว็บไซต์ยูทูบและเว็บไซต์เฟซบุ๊กในกรอบปฐมทัศน์เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.2563 เวลา 19:00 น. รวมเวลาเผยแพร่ทั้งสิ้น 33 นาที มียอดผู้ชมผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตประมาณ 150 คน มีการตอบรับและแสดงความคิดเห็นในทางที่ดี

บรรณานุกรม

- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. *การประพันธ์เพลงร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- นิตยสารศิลปวัฒนธรรม บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน). “หวังเจาจวิน นางก้านัลสวย-ฉลาด.” เข้าถึงเมื่อ 25 สิงหาคม 2563, https://www.silpa-mag.com/history/article_24202
- พูนพิศ อมาตยกุล. “รายการสังคีตภิรมย์ ตอนที่ 10.” เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2562, https://sirindhornmusiclibrary.li.mahidol.ac.th/thai_music/sangkeetpirom10/
- Anon, Sizhu yue. “musique poétique à cordes de Chaozhou.” Accessed July 12, 2005, <http://french.china.org.cn/french/183255.htm>
- Dujunco, Mercedes M. “The Birth of a New Mode? Modal Entities in the Chaozhou Xianshi String Ensemble Music Tradition of Guangdong, South China.” Accessed August 21, 2003. <https://www.umbc.edu/eol/8/dujunco/dujunco1.html>